

**PŁYNNOŚĆ FINANSOWA GOSPODARSTW ROLNYCH
W UNII EUROPEJSKIEJ**

Anna Bieniasz, Zbigniew Gołaś

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. W artykule zaprezentowano wyniki badań zróżnicowania płynności finansowej w rolnictwie. Wykorzystano w nich dane statystyczne unijnej rachunkowości rolnej FADN, umożliwiające analizę badanego zjawiska w przekroju czasowym, krajów Unii Europejskiej oraz w układzie: wielkości ekonomicznej gospodarstw (ESU), typu rolniczego (T8), metod produkcji (konwencjonalne, organiczne), warunków produkcji (LFA).

Słowa kluczowe: płynność finansowa, wskaźnik płynności bieżącej, wskaźnik płynności „szybki”, FADN, rolnictwo, gospodarstwa rolne

WSTĘP

Posiadanie płynności finansowej powinno być stałą cechą każdego przedsiębiorstwa, także gospodarstwa rolnego, co nie oznacza jednak konieczności jej postrzegania jako celu głównego. Utrzymanie płynności jest jednym z głównych obszarów zainteresowania zarządzających i wiąże się ze skutkami, jakie niesie zarówno nadmierna płynność, jak i jej brak. Nadpłynność może bowiem ograniczać możliwości rozwojowe przedsiębiorstwa poprzez zmniejszenie zdolności generowania zysku, który powinien być głównym źródłem finansowania rozwoju, natomiast znaczne zmniejszenie płynności może prowadzić do utraty wypłacalności długoterminowej i w konsekwencji być przyczyną bankructwa [Wędzki 2003, Sierpińska i Jachna 2004].

Celem opracowania jest przedstawienie zróżnicowania płynności finansowej w rolnictwie. Punktem wyjścia w przeprowadzonych badaniach była analiza porównawcza sektorowych parametrów ekonomiczno-finansowych, związanych z oceną płynności finansowej, w postaci dwóch podstawowych relacji majątkowo-kapitałowych: udziału

aktywów obrotowych i zobowiązań krótkoterminowych w sumie bilansowej. W analizie wykorzystano dane statystyczne GUS. Miała ona na celu z jednej strony – prezentację tendencji ogólnych, z drugiej zaś – określenie różnic w wymienionych relacjach majątkowo-kapitałowych, jakie występują między rolnictwem a innymi sektorami gospodarki narodowej.

W drugiej części opracowania przedstawiono wyniki badań zróżnicowania płynności finansowej w rolnictwie. Wykorzystano w nich dane statystyczne unijnej rachunkowości rolnej FADN (Farm Accountancy Data Network), umożliwiające analizę badanego zjawiska w przekroju czasowym, krajów Unii Europejskiej (UE) oraz w układzie: wielkości ekonomicznej gospodarstw (ESU), typu rolniczego (T8), metod produkcji (konwencjonalne, organiczne), warunków produkcji (LFA).

ZRÓŻNICOWANIE RELACJI MAJĄTKOWO-KAPITAŁOWYCH W POSZCZEGÓLNYCH BRANŻACH

Przywiązywanie dużego znaczenia do zachowania płynności finansowej wynika z konieczności kształtowania odpowiedniego poziomu relacji majątkowo-kapitałowych, który może być różny w zależności od udziału aktywów obrotowych i zobowiązań bieżących w sumie bilansowej przedsiębiorstwa. W tabeli 1 przedstawiono udział aktywów obrotowych i zobowiązań bieżących w sumie bilansowej oraz relację tych wielkości w poszczególnych sektorach gospodarki w 2006 roku.

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że aktywa obrotowe stanowią dużą część sumy bilansowej w takich branżach, jak: przetwórstwo przemysłowe, budownictwo i handel (49-67%), natomiast w pozostałych, w tym szczególnie w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię, gaz i wodę (23-35%) ich udział jest wyraźnie mniejszy. Znaczące różnice są również zauważalne w odniesieniu do zobowiązań bieżących. Można dostrzec, że największą rangę mają one w handlu (47%), budownictwie (45%) oraz przetwórstwie przemysłowym (35%), wyraźnie niższą w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie (17%) oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię, gaz i wodę (14%).

Analizowane charakterystyki branżowe przekładają się w konsekwencji na zróżnicowane poziomy relacji majątkowo-kapitałowych, będących indykatorami płynności finansowej. Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że w badanych latach największą płynnością bieżącą odznaczała się działalność w sferze rolnictwa, łowiectwa i leśnictwa (2,1) oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną i gaz (1,7), a w pozostałych branżach płynność bieżąca kształtowała się na zbliżonym do przeciętnego poziomie.

Wyraźniejsze różnice występowały przy bardziej rygorystycznym podejściu do płynności finansowej, za pomocą wskaźnika szybkiego, w którego konstrukcji nie uwzględnia się posiadanych zapasów. W tym przypadku rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, gaz i wodę utrzymują nadal relatywnie wysoki poziom płynności finansowej (1,5-1,6), natomiast w pozostałych branżach płynność szybka oscyluje w granicach 1, a więc mieści się w wartościach normatywnych.

Tabela 1. Udział aktywów obrotowych i zobowiązań bieżących w sumie bilansowej oraz płynność bieżąca i szybka według branż w Polsce w 2006 roku

Table 1. The participation of current assets and current liabilities in the balance sheet total and current and quick ratio according to branches in Poland in 2006

Udział aktywów obrotowych w sumie bilansowej (%) Participation of current assets in the balance sheet total (%)	
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – Agriculture, hunting and forestry	35,1
Przemysł, w tym:– Industry, in it:	41,8
górnictwo i kopalnictwo – mining and quarrying	29,5
przetwórstwo przemysłowe – manufacturing	49,0
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę – electricity, gas and water supply	23,1
Budownictwo – Construction	66,9
Handel i naprawy – Trade and repair	62,5
Ogółem – Total	40,6
Udział zobowiązań krótkoterminowych w sumie bilansowej (%) The participation of short-term liabilities in the balance sheet total (%)	
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – Agriculture, hunting and forestry	16,8
Przemysł, w tym:– Industry, in it:	29,0
górnictwo i kopalnictwo – mining and quarrying	22,0
przetwórstwo przemysłowe – manufacturing	34,5
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę – electricity, gas and water supply	13,9
Budownictwo – Construction	44,5
Handel i naprawy – Trade and repair	47,6
Ogółem – Total	29,2
Płynność bieżąca – Current ratio	
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – Agriculture, hunting and forestry	2,09
Przemysł, w tym: – Industry, in it:	1,44
górnictwo i kopalnictwo – mining and quarrying	1,34
przetwórstwo przemysłowe – manufacturing	1,42
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę – electricity, gas and water supply	1,67
Budownictwo – Construction	1,50
Handel i naprawy – Trade and repair	1,31
Ogółem – Total	1,39
Płynność szybka – Quick ratio	
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – Agriculture, hunting and forestry	1,57
Przemysł, w tym: – Industry, in it:	1,03
górnictwo i kopalnictwo – mining and quarrying	1,04
przetwórstwo przemysłowe – manufacturing	0,97
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę – electricity, gas and water supply	1,50
Budownictwo – Construction	1,26
Handel i naprawy – Trade and repair	0,85
Ogółem – Total	1,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [Rocznik... 2007].

Source: own study on the basis of data of CSO [Rocznik... 2007].

Analizując, na podstawie danych GUS, płynność finansową w latach 1999-2006 można również dostrzec wyraźną tendencję poprawy płynności finansowej i to zarówno w zbiorowości ogółem¹, jak i poszczególnych branżach. Oznacza to, że wraz ze wstąpieniem do Unii Europejskiej przedsiębiorstwa zaczęły podchodzić bardziej rygorystycznie do płynności finansowej.

PLYNNOŚĆ FINANSOWA W ROLNICTWIE UNII EUROPEJSKIEJ

Przedstawione wyżej dane wskazują na to, że sektor rolnictwa ma swoją wyraźną specyfikę kapitałowo-majątkową, wynikającą jednak, jak się wydaje, nie tyle z wysokiego udziału aktywów obrotowych w sumie bilansowej, ile z generalnie mniejszej rangi zobowiązań bieżących, których udział w kapitale jest wyraźnie mniejszy aniżeli w innych sektorach gospodarki. Odpowiedzi na pytanie, czy jest to wyłącznie specyfika polskiego rolnictwa, czy też sektora rolnictwa w ogóle, dostarczają przedstawione w tabeli 2 odpowiednie statystyki rolnictwa Unii Europejskiej (UE-15 i UE-24), oszacowane na podstawie bazy danych FADN.

Tabela 2. Udział aktywów obrotowych i zobowiązań bieżących w sumie bilansowej oraz wskaźniki płynności bieżącej i szybkiej w gospodarstwach rolnych Unii Europejskiej w latach 1997-2004

Table 2. The participation of current assets (AO) and short-term liabilities (ZB) in the balance sheet total and current and quick ratio in EU farms in 1997-2004

Kraj Country	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Udział aktywów obrotowych (AO) i zobowiązań bieżących (ZB) w sumie bilansowej (%) The participation of current assets (AO) and short-term liabilities (ZB) in the balance sheet total (%)								
	AO	ZB	AO	ZB	AO	ZB	AO	ZB
Belgia Belgium	16,8	0,1	16,4	0,4	17,3	0,1	17,3	0,1
Cypr Cyprus	-	-	-	-	-	-	-	-
Czechy Czech Republic	-	-	-	-	-	-	-	-
Dania Denmark	17,2	14,9	14,9	14,6	14,3	14,0	16,7	11,6
Niemcy Germany	11,3	5,4	10,8	4,9	12,1	5,5	12,3	5,3
Grecja Greece	4,6	0,4	4,4	0,4	4,1	0,4	3,9	0,3
Hiszpania Spain	33,0	0,4	29,0	0,2	29,8	0,3	33,9	0,2

¹ W latach 1999-2006 w zbiorowości ogółem płynność bieżąca wzrosła z poziomu 1,13 w 1999 roku do poziomu 1,39 w 2006 roku, a płynność szybka z 0,81 do 1,03 [Bilansowe wyniki... 2000-2007].

Tabela 2 – cd. / Table 2 – cont.

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Estonia Estonia	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	24,0	9,1
Francja France	38,5	12,4	39,0	12,9	39,3	13,1	39,2	13,5	39,1	13,4	39,0	13,5	38,4	13,5	38,9	13,4
Węgry Hungary	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	31,2	10,8
Irlandia Ireland	11,2	1,4	9,5	1,2	8,3	1,0	7,5	0,7	7,3	0,6	6,3	0,5	6,9	0,6	6,1	0,5
Włochy Italy	4,9	0,1	15,1	0,0	12,4	0,1	9,6	0,1	6,7	0,1	4,9	0,1	7,0	0,1	7,6	0,2
Litwa Lithuania	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	36,2	6,7
Luksemburg Luxemurg	17,2	1,8	16,2	1,5	17,3	1,6	17,3	2,0	18,1	2,1	18,2	2,4	17,9	2,7	18,1	2,5
Łotwa Latvia	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	38,0	8,1
Holandia Holland	12,1	2,2	11,3	2,4	10,3	2,4	8,0	1,9	11,3	5,7	11,2	5,9	11,3	5,1	11,8	4,8
Austria Austria	11,1	2,8	10,8	3,4	11,1	3,5	11,6	3,6	12,1	3,3	12,2	3,4	20,6	2,7	20,4	2,6
Polska Poland	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	15,0	2,7
Portugalia Portugal	10,6	1,1	11,0	1,4	12,9	1,3	13,1	1,9	11,8	1,4	15,1	2,1	17,6	1,4	13,8	1,5
Finlandia Finland	18,4	2,3	23,1	1,7	24,4	1,5	24,6	1,5	24,4	1,7	20,0	1,8	19,6	1,8	18,1	2,0
Szwecja Sweden	15,6	8,8	16,3	9,2	16,3	9,0	14,5	8,6	15,1	7,4	14,0	6,8	15,4	6,0	15,8	5,9
Słowacja Slovakia	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	16,9	1,2
Słowenia Slovenia	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4,0	0,0
W. Brytania U. Kingdom	12,8	7,0	12,1	6,7	11,4	7,0	12,3	6,9	12,7	7,2	12,1	6,6	12,8	6,6	12,3	6,7
UE European Union	14,9	3,9	17,1	3,6	17,0	3,9	16,3	3,8	15,9	4,1	16,7	4,0	16,6	4,3	16,6	4,0
Płynność bieżąca (PB) i szybka (PS) – Current (PB) and quick (PS) ratio																
	PB	PS	PB	PS	PB	PS	PB	PS	PB	PS	PB	PS	PB	PS	PB	PS
Belgia Belgium	176,4	160,8	45,0	40,9	121,2	111,5	173,5	158,9	129,7	117,7	322,9	296,0	132,67	119,1	102,9	94,0
Cypr Cyprus	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	25,5	25,1
Czechy Czech Republic	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2,6	2,0
Dania Denmark	1,2	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,3	1,2	4,0	3,5

Tabela 2 – cd. / Table 2 – cont.

1	2		3		4		5		6		7		8		9	
Niemcy Germany	2,1	2,0	2,2	2,1	2,2	2,1	2,3	2,2	2,2	2,1	2,2	2,1	2,1	2,0	2,2	2,1
Grecja Greece	10,9	5,9	11,6	6,8	11,3	7,4	11,4	8,0	20,6	14,3	25,3	18,1	20,9	16,5	22,4	16,9
Hiszpania Spain	86,4	84,2	190,2	184,9	113,4	110,9	172,5	168,8	141,7	138,6	157,0	154,8	136,8	133,7	111,2	108,2
Estonia Estonia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,6	1,8
Francja France	3,1	2,1	3,0	2,1	3,0	2,1	2,9	2,0	2,9	2,0	2,9	2,0	2,8	2,0	2,9	2,0
Węgry Hungary	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,9	2,2
Irlandia Ireland	8,2	7,6	8,0	7,5	8,6	8,0	10,2	9,4	12,1	11,0	11,9	10,9	12,1	11,1	12,2	11,0
Włochy Italy	58,0	41,6	397,2	367,8	199,6	181,6	93,4	82,9	61,5	51,4	102,2	76,9	63,4	50,7	35,7	27,3
Litwa Lithuania	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,4	4,1
Luksemburg Luxemurg	9,5	8,6	10,8	9,8	10,7	9,7	8,8	8,0	8,7	8,1	7,7	7,0	6,6	6,2	7,2	6,6
Łotwa Latvia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,7	3,7
Holandia Holland	5,4	5,4	4,7	4,7	4,4	4,3	4,3	4,3	2,0	1,8	1,9	1,7	2,1	1,9	2,4	2,1
Austria Austria	3,9	3,1	3,2	2,5	3,1	2,5	3,2	2,5	3,6	2,9	3,6	2,9	7,5	6,8	7,7	6,9
Polska Poland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,5	3,3
Portugalia Portugal	10,0	7,0	7,8	5,7	9,9	7,4	7,0	5,3	8,3	6,3	7,3	5,9	12,8	10,7	9,3	7,2
Finlandia Finland	8,0	6,3	13,2	11,9	16,0	13,1	16,3	14,2	14,0	12,4	11,4	9,6	10,9	9,2	9,2	7,9
Szwecja Sweden	1,8	1,6	1,8	1,6	1,8	1,6	1,7	1,5	2,1	1,8	2,0	1,7	2,5	2,2	2,7	2,3
Słowacja Slovakia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14,4	11,4
Słowenia Slovenia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	133,2	90,3
W. Brytania U. Kingdom	1,8	1,6	1,8	1,5	1,6	1,4	1,8	1,5	1,8	1,5	1,8	1,6	1,9	1,6	1,8	1,5
UE European Union	3,8	3,2	4,8	4,1	4,4	3,8	4,3	3,7	3,8	3,3	4,1	3,6	3,8	3,3	4,1	3,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych FADN [2007].
Source: own calculation on the basis of FADN [2007].

Analizując dane zawarte w tabeli 2 można stwierdzić, że w latach 1997-2004 udział aktywów obrotowych w majątku gospodarstw rolnych UE mieścił się w wąskim przedziale 15-17%, nie nakreślił żadnej tendencji zmian i był, w świetle statystyki GUS, wyraźnie mniejszy niż w krajowym rolnictwie. Prezentowane dane wskazują jednak również na ogromne różnice w tym zakresie. Przykładowo, z liczb zamieszczonych w tabeli 2 wynika, że w 2004 roku aktywa obrotowe stanowiły ponad 30% (31-39%) majątku ogółem w rolnictwie hiszpańskim, francuskim, węgierskim, litewskim i łotewskim, podczas gdy w rolnictwie Grecji, Irlandii, Włoch i Słowenii ten udział wynosił tylko 3,98-7,57%.

Zasadnicze, aczkolwiek mniejsze różnice, są zauważalne również w przypadku udziału zobowiązań bieżących w pasywach, który przeciętnie w UE kształtował się na stabilnym, wyższym, aniżeli w Polsce (w 2004 roku – 2,74%), poziomie – około 4%. Biorąc pod uwagę statystyki z lat 1997-2004 można zauważyć, że finansowanie działalności kapitałami krótkoterminowymi odgrywa zdecydowanie większą rolę w rolnictwie francuskim (12-13%) i duńskim (11-15%), natomiast marginalne znaczenie ma w większości krajów UE, w tym szczególnie w rolnictwie Belgii, Cypru, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Włoch i Słowenii, w których zobowiązania krótkoterminowe nie przekraczały na ogół 1% kapitału całkowitego.

Wypadkową wyraźnego zróżnicowania struktury majątku i kapitału w sektorze rolnictwa poszczególnych krajów UE są równie zróżnicowane relacje majątkowo-kapitałowe, przekładające się na określone wielkości płynności bieżącej i szybkiej gospodarstw. W świetle przeprowadzonych badań (tab. 2) przeciętna płynność bieżąca i szybka w latach 1997-2004 nie nakreśliła wyraźnej tendencji zmian i kształtowała się na poziomie wskazującym na około 3-4-krotne pokrywanie zobowiązań bieżących aktywami obrotowymi ogółem i bez zapasów. W świetle wielkości normatywnych jest to zatem generalnie wysoki poziom płynności finansowej.

Należy jednak podkreślić, że przeciętna płynność finansowa gospodarstw rolnych w UE jest wypadkową znaczących różnic w tym zakresie między poszczególnymi krajami. Analizując dane tabeli 2 (z 2004 roku), nietrudno dostrzec, że o ile w rolnictwie czeskim, duńskim, niemieckim, estońskim, francuskim, węgierskim holenderskim, szwedzkim i brytyjskim majątek obrotowy pokrywał zobowiązania bieżące w 100-400%, o tyle w gospodarstwach Belgii, Hiszpanii i Słowenii majątek ten był pokrywany 100-krotnie. Mimo znaczących różnic, przeprowadzona analiza potwierdza więc, że z punktu widzenia relacji kapitałowo-majątkowych sektor rolnictwa ma swoją specyfikę. Wyznacza ją generalnie zdecydowanie większe zaangażowanie kapitałów długoterminowych aniżeli krótkoterminowych, które w konsekwencji przekłada się na relatywnie wyższy poziom wskaźnika płynności finansowej². Poza ogólnymi uwarunkowaniami należy jednak również mieć na uwadze, że przeciętny poziom płynności jest w rolnictwie wypadkową bardzo silnie zróżnicowanej sytuacji majątkowo-kapitałowej, wynikającej z funkcjonowania w nim różnego typu gospodarstw rolnych. Charakterystycznym tego przykładem jest kształtowanie się płynności finansowej według wielkości

---

² Należy podkreślić, że obliczone na podstawie danych FADN (Farm Accountancy Data Network) wskaźniki płynności bieżącej i szybkiej odnoszą się wyłącznie do gospodarstwa rolnego. Natomiast statystyka GUS uwzględnia w majątku obrotowym gospodarstw także składniki, które są związane z funkcjonowaniem gospodarstwa domowego. Wydaje się zatem, że gdy uwzględnia się tylko sferę produkcji rolniczej, płynność finansowa polskich gospodarstw rolnych jest niższa.

ekonomicznej gospodarstw rolnych (ESU), typu rolniczego (TF), metod produkcji (konwencjonalne, organiczne, konwertujące) oraz w zależności od przyrodniczych warunków produkcji (tab. 3).

Tabela 3. Relacje majątkowo-kapitałowe i poziom bieżącej oraz szybkiej płynności finansowej według wielkości ekonomicznej (ESU), typu rolniczego gospodarstwa oraz metod i warunków produkcji w rolnictwie Polski (PL) i Unii Europejskiej (UE) w 2004 roku

Table 3. Assets-capital relation and current and quick ratios according to the European Size Unit (ESU) and farm type and methods and the conditions of production in agriculture of Poland (PL) and the European Union (UE) in 2004

Wyszczególnienie Specification	Udział w sumie bilansowej The participation in the balance sheet total (%)				Płynność finansowa Financial liquidity			
	aktywów obrotowych of current assets		zobowiązań krótkotermi- nowych of current liability		bieżąca current ratio		szybka quick ratio	
	UE	PL	UE	PL	UE	PL	UE	PL
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Klasy wielkości ekonomicznej gospodarstw (ESU) – Classes of European Size Unit (ESU)								
0 – < 4 ESU	13,1	13,1	0,6	1,2	20,4	11,4	17,2	6,8
4 – < 8 ESU	11,5	14,1	0,5	1,8	25,3	7,9	20,9	4,5
8 – < 16 ESU	13,0	13,0	1,0	2,1	12,8	6,2	11,0	3,6
16 – < 40 ESU	14,8	16,9	2,1	3,7	7,0	4,6	6,3	2,9
40 – < 100 ESU	17,0	18,3	4,5	5,5	3,7	3,3	3,2	2,3
> = 100 ESU	20,3	28,2	7,1	10,2	2,9	2,8	2,3	2,0
Typ rolniczy gospodarstwa – Agricultural form of farms								
Uprawy polowe – Fieldcrops	15,1	18,4	4,0	4,0	3,7	4,5	3,1	2,6
Uprawy ogrodnicze – Horticulture	22,3	10,0	8,1	4,1	2,7	2,4	2,4	2,3
Winnice – Vineyards	29,9	x	6,1	x	4,9	x	1,8	x
Uprawy trwałe – Permanent crops	15,3	14,8	1,6	2,4	9,6	6,1	8,4	2,1
Zwierzęcy – krowy mleczne Animal – milk	12,5	11,4	3,4	2,0	3,6	5,7	3,4	3,1
Zwierzęcy – żywienie w systemie wypa- sowym (bez krów) Grazing livestock	15,9	7,1	2,7	1,3	5,9	5,5	5,6	3,2
Zwierzęcy – żywienie paszami treściwymi Granivores	23,0	19,4	6,9	4,1	3,3	4,7	3,2	3,7
Mieszany roślinno-zwierzęcy Mixed crops-livestock	18,4	16,0	5,0	2,2	3,7	7,4	3,2	4,3

Tabela 3 – cd. / Table 3 – cont.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Metody produkcji – Methods of production								
Konwencjonalne Conventional production	16,7	15,0	4,1	2,8	4,1	5,4	3,4	3,3
Organiczne – Organic production	11,9	15,0	2,7	1,6	4,4	9,6	3,9	6,5
Konwertujące – Converting to organic	19,2	14,1	4,0	1,8	4,8	8,0	4,3	5,0
Warunki produkcji (LFA) – Conditions of production (LFA)								
Poza strefą niekorzystną Not in less-favoured areas	17,3	14,7	4,7	2,7	3,7	5,4	2,9	3,3
W strefie niekorzystnej (poza terenami górkimi) In less-favoured not mountain areas	18,2	15,4	3,7	2,8	4,9	5,5	4,3	3,3
W strefie niekorzystnej (na terenach gór- skich) In less-favoured mountain areas	13,8	14,9	1,5	2,0	9,2	7,4	8,1	4,7
Ogółem gospodarstwa – Total farms								
Ogółem – Total	16,6	15,0	4,0	2,7	4,1	5,5	3,4	3,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych FADN [2007].
Source: own calculation based on the FADN [2007].

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, że w układzie klas wielkości ekonomicznej gospodarstw udział aktywów obrotowych w krajowym rolnictwie jest generalnie podobny do przeciętnego ich udziału w UE ogółem. Nie dotyczy to jedynie największych gospodarstw rolnych (≥ 100 ESU). W Polsce wyróżniają się one relatywnie większą rangą tego rodzaju aktywów (28,2%). Z kolei większe względne różnice są zauważalne w odniesieniu do zobowiązań krótkoterminowych, których udział w pasywach, przy generalnie ich małym zaangażowaniu, jest większy w gospodarstwach polskich. Z prezentowanych danych wynika również, że wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstw zwiększa się udział aktywów i zobowiązań bieżących w sumie bilansowej, przy czym zwiększenie udziału tych aktywów jest wyraźnie mniejsze aniżeli zobowiązań. W konsekwencji, zarówno płynność bieżąca, jak i szybka jest tym niższa, im większa jest ekonomiczna wielkość gospodarstwa. Zróżnicowanie w tym zakresie jest bardzo znaczące. Przykładowo, w Polsce małe i bardzo małe gospodarstwa rolne (< 8 ESU) miały w 2004 roku płynność bieżącą i szybką na poziomie odpowiednio: 7,9-11,4 oraz 4,5-6,8, podczas gdy w gospodarstwach dużych i bardzo dużych (≥ 40 ESU) wynosiła ona 2,8-3,3 oraz 2,0-2,3. Liczby te wskazują zatem na ponad 3-4-krotną różnicę w poziomie ryzyka płynności finansowej. Tę zależność rozpatrywaną w jeszcze większym natężeniu potwierdzają liczby dotyczące rolnictwa UE ogółem. Analizując dane FADN nie trudno bowiem dostrzec, że różnica w poziomie płynności między skrajnymi klasami jest aż 7-8-krotna. Jej źródłem jest szczególnie wysoka w rolnictwie UE, znacznie wyższa niż w rolnictwie krajowym, przeciętna płynność w gospodarstwach

małych i bardzo małych (< 8 ESU), wskazująca na 20-25-krotne (płynność bieżąca) oraz 17-21-krotne (płynność szybka) pokrycie kapitału krótkoterminowego aktywami obrotowymi.

Zróżnicowanie analizowanych relacji majątkowo-kapitałowych jest także zauważalne w układzie typów rolniczych. W zasadzie, majątek obrotowy i kapitał krótkoterminowy w rolnictwie UE ogółem różnicuje gospodarstwa na dwie grupy. Pierwszą z nich tworzą gospodarstwa z relatywnie większym udziałem aktywów i zobowiązań bieżących w sumie bilansowej, ukierunkowane na winorośla, uprawy ogrodnicze i chów zwierząt żywionych paszami treściwymi, drugą zaś – pozostałe typy rolnicze, w których udziały te były znacznie mniejsze. Należy podkreślić, że w zdecydowanej większości wyodrębnionych typów udział majątku obrotowego, a przede wszystkim udział zobowiązań krótkoterminowych, jest w polskich gospodarstwach mniejszy aniżeli przeciętnie w rolnictwie UE. Jest to charakterystyczne dla chowu zwierząt żywionych w systemie wypasowym (bez krów), w którym bardzo niską rangę aktywów i zobowiązań bieżących wyznaczają wskaźniki udziałowe na poziomie odpowiednio: 7,1% i 1,3%. Konsekwencją tego stanu jest na ogół wyższa w krajowych gospodarstwach płynność bieżąca, szczególnie w chowie bydła mlecznego i gospodarstwach wielostronnych (roślinno-zwierzęcych). Jednak zarówno w Polsce, jak i przeciętnie w rolnictwie UE, najniższy jej poziom jest charakterystyczny dla gospodarstw ogrodniczych (2,4-2,7), najwyższy zaś – dla upraw trwałych (6,1-9,6). Dane zawarte w tabeli 3 wskazują również na znaczącą różnicę między poziomem płynności bieżącej i szybkiej, znacznie większą w odniesieniu do rolnictwa polskiego. Oznacza to, że – podobnie jak w układzie wielkości ekonomicznej – gospodarstwa krajowe mają płynność finansową zdeterminowaną w relatywnie dużym stopniu przez zapasy. Powoduje to w konsekwencji, że w układzie typów rolniczych ryzyko płynności finansowej mierzone wskaźnikiem szybkim jest w Polsce (poza uprawami trwałymi) bardzo zbliżone do średniego poziomu tego ryzyka w rolnictwie UE ogółem.

Kolejnym kryterium, według którego przeprowadzono analizę struktur majątkowo-kapitałowych i płynności finansowej, są metody produkcji. Wyróżniono tutaj trzy grupy gospodarstw: konwencjonalne, organiczne oraz przechodzące z metod konwencjonalnych na organiczne (konwertujące). Z danych prezentowanych w tabeli 3 wynika, że w rolnictwie UE ranga aktywów obrotowych i zobowiązań bieżących mierzona ich udziałem w sumie bilansowej jest wyraźnie niższa w gospodarstwach organicznych (11,9% i 2,7%) w stosunku do gospodarstw konwencjonalnych i konwertujących. Różnice te nie przekładają się jednak na płynność finansową, która w tych typach gospodarstw kształtuje się na dość podobnym poziomie, odpowiednio: 4,1-4,8 (płynność bieżąca) i 3,4-4,3 (płynność szybka). Natomiast inne wnioski, na tle przeciętnych uwarunkowań rolnictwa UE, wynikają z analizy porównawczej tych typów gospodarstw w rolnictwie Polski. Po pierwsze, nie różnią się one pod względem udziału majątku obrotowego w aktywach (14-15%), po drugie, przy generalnie bardzo niskim udziale kapitału krótkoterminowego w pasywach, w najmniejszym i w zasadzie marginalnym stopniu angażują ten kapitał w produkcji metodami organicznymi (1,6%) i w procesie przechodzenia na produkcję organiczną (1,8%). Konsekwencją tego jest generalnie wysoki, szczególnie w gospodarstwach organicznych, poziom płynności bieżącej i szybkiej. W zależności od rodzaju wskaźnika wskazuje on na aż około 7-10-krotne pokrywanie zobowiązań bieżących składnikami majątku obrotowego.

Ostatnim kryterium porównawczym badanych relacji majątkowo-kapitałowych są warunki produkcji rolniczej. W tym przypadku analizowano trzy grupy: I – gospodarstwa poza strefą niekorzystnych warunków produkcji, II – gospodarstwa w niekorzystnej strefie warunków produkcji, funkcjonujące poza terenami górskimi oraz III – gospodarstwa w niekorzystnej strefie warunków produkcji, funkcjonujące na terenach górskich. W świetle liczb zawartych w tabeli 3 nasycenie majątku środkami obrotowymi i stopień zaangażowania kapitałów krótkoterminowych jest przeciętnie w rolnictwie UE najniższy w gospodarstwach wytwarzających w strefie niekorzystnej na terenach górskich (13,8 i 1,5%) i wiąże się z relatywnie wysokim poziomem płynności finansowej, wskazującym na 8-9-krotne pokrywanie zobowiązań bieżących aktywami bieżącymi. Podobne wnioski wynikają z analizy tych relacji w krajowym rolnictwie. Najwyższą płynnością charakteryzują się bowiem także gospodarstwa rolne, wytwarzające w strefie niekorzystnej na terenach górskich, angażujące najmniej kapitału krótkoterminowego (2%). Nie wyróżniają się one jednak niższym stopniem nasycenia majątku środkami obrotowymi, który kształtował się we wszystkich grupach gospodarstw, wyodrębnionych ze względu na warunki produkcji, na zbliżonym poziomie (14,7-15,4%).

PODSUMOWANIE

Sektor rolnictwa ma swoją wyraźną specyfikę kapitałowo-majątkową, wynikającą jednak nie tyle z wysokiej relacji aktywów obrotowych do sumy bilansowej, ile z generalnie mniejszej rangi zobowiązań krótkoterminowych, których udział w łącznym kapitale jest wyraźnie mniejszy niż w innych sektorach gospodarki. Poziom płynności finansowej gospodarstw rolnych w krajach UE jest silnie zróżnicowany zarówno w układzie przestrzennym, jak i według wielkości ekonomicznej, typów produkcyjnych, metod produkcji i warunków produkcji. Badania wykazały, że najmniejsze ryzyko płynności finansowej charakteryzuje gospodarstwa rolne o słabszej sile ekonomicznej, mierzonej ESU, gospodarstwa z uprawami trwałymi i zwierzęce (żywienie w systemie wypasowym, bez krów), gospodarstwa organiczne oraz wytwarzające w niekorzystnych warunkach na terenach górskich. Z kolei najniższą płynność finansową zaobserwowano w gospodarstwach o największej wielkości ekonomicznej (ESU) oraz w gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji ogrodniczej.

LITERATURA

- Bilansowe wyniki przedsiębiorstw za lata 1999-2006. 2000-2007. GUS, Warszawa. www.stat.gov.pl.
FADN. 2007. Eurostat. www.ec.europa.eu/agriculture.
FADN pl. 2007. www.fadn.pl.
Roczniki statystyczne. 2000-2007. GUS, Warszawa.
Sierpińska M., Jachna T., 2004. Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych. PWN, Warszawa.
Wędzki D., 2003. Strategie płynności finansowej. Ofic. Ekon., Kraków.

FINANCIAL LIQUIDITY OF FARMS IN THE EUROPEAN UNION

Summary. In the article diversifying the level of financial liquidity of farm in UE was presented. The research showed that a higher financial liquidity than non-agricultural sectors characterized farming. This state is a result of relatively smaller participation of short-term capital in total capital. In the EU countries the highest financial liquidity is met in farms of Belgium, Spain and Slovenia, however lowest in farms of Great Britain, the Czech Republic and Netherlands. The financial liquidity is also strongly diversified according to the economic size, the type of farms and conditions of agricultural production.

Key words: financial liquidity, current ratio, quick ratio, FADN, EU, agriculture, farms

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 26.01.2008

Do cytowania – For citation: Bieniasz A., Golaś Z., 2008. Płynność finansowa gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej. J. Agribus. Rural Dev. 3(9), 41-52.